

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

С.М. Герук, Д.А. Дерев'янку, О.М. Сукманюк

**ПРАКТИКУМ
З БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ**

Навчальний посібник

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за напрямом підготовки «Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва»

Житомир
2010

УДК 631.3:331.43

ББК 40.7

Г 40

Гриф надано Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11–4070 від 12.06.09).

Рецензенти:

М.В. Молодик – професор, доктор технічних наук, заступник директора Національного наукового центру, член-кореспондент УААН;

І.Г. Грабар – професор, доктор технічних наук, проректор з інноваційно-наукової роботи Житомирського національного агроекологічного університету;

С.О. Буракова – кандидат технічних наук, професор кафедри охорони праці Подільського державного агротехнічного університету.

Герук С.М., Дерев'янку Д.А., Сукманюк О.М.

Г 40 Практикум з безпеки виробничих процесів : навч. посіб. – Житомир : ЖНАЕУ, 2010. – 384 с.

ISBN 978-966-8706-35-6

У посібнику викладено методичні вказівки щодо практичних робіт з курсу “Безпека виробничих процесів”; наведено матеріал з основних тем програми з даної дисципліни; охоплено широке коло питань з охорони праці, розміщено значну кількість інструкції щодо виконання багатьох видів сільськогосподарських робіт, що дає можливість виробити навички зведення до мінімуму небезпек згідно з нормативними актами шляхом системного аналізу та проектування комплексу заходів із запобігання аварійності та травматизму.

Практикум призначений для надання методичної допомоги при виконанні практичних робіт, що рекомендовані програмою дисципліни “Безпека виробничих процесів” для студентів і викладачів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, магістрів, аспірантів, а також інженерно-технічних працівників підприємств різних форм власності.

ISBN 978-966-8706-35-6

© ЖНАЕУ, 2010

© С.М. Герук, 2010

© Д.А. Дерев'янку, 2010

© О.М. Сукманюк, 2010

ЗМІСТ

Вступ	5
Загальні положення	6
Методичні рекомендації викладачеві	8
Завдання учбово-допоміжного персоналу	10
Практична робота № 1	
Вивчення правових та нормативно-технічних документів з охорони праці.....	11
Практична робота № 2	
Оцінка рівня безпеки тракторів, комбайнів, кормороздавачів.....	19
Практична робота № 3	
Оцінка рівня безпеки окремих машин та машинно-тракторних агрегатів.....	24
Практична робота № 4	
Засоби індивідуального захисту, їх класифікація та вибір.....	29
Практична робота № 5	
Вибір засобів індивідуального захисту для роботи з агрохімікатами.....	39
Практична робота № 6	
Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту.....	45
Практична робота № 7	
Вивчення принципів роботи засобів безпеки посудин високого тиску.....	56
Практична робота № 8	
Проведення дефектоскопічного контролю деталей вузлів тракторів.....	63
Практична робота № 9	
Застосування приладів та принципи їх дії при визначенні опору ізоляції.....	70
Практична робота № 10	
Визначення опору ізоляції електроустановок.....	77
Практична робота № 11	
Гальмівні пристрої.....	83
Практична робота № 12	
Розрахунок параметрів заземлюючого пристрою.....	86
Практична робота № 13	
Виробничі вібрації, їх нормування, вимірювання параметрів та захист працівників.....	100
Практична робота № 14	
Розрахунок блискавкозахисту сільськогосподарських об'єктів	111

Практична робота № 15	
Методи планування витрат на охорону праці.....	119
Практична робота № 16	
Опрацювання розділу “Охорона праці” в колективному договорі.....	130
Практична робота № 17	
Розрахунок часу евакуації під час пожежі.....	135
Практична робота № 18	
Вимоги пожежної безпеки та оснащення первинними засобами пожежогасіння об’єктів різного призначення.....	141
Практична робота № 19	
Вивчення автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж.....	171
Практична робота № 20	
Надання першої медичної допомоги в умовах сільськогосподарського виробництва.....	181
Практична робота № 21	
Призначення першої долікарської допомоги та загальні принципи її надання.....	201
Практична робота № 22	
Примірні інструктажі з питань охорони праці. Інструктаж на робочому місці.....	215
Практична робота № 23	
Розробка інструкції з охорони праці.....	219
ДОДАТКИ	226
ЛІТЕРАТУРА	379

ВСТУП

Перехід суспільства до ринкових відносин, виникнення різноманітних форм власності потребують розробки нових методологічних підходів до створення сучасної моделі управління умовами, охороною й безпекою виробничих процесів на різних рівнях. Вона повинна бути гнучкою та доступною для різних господарських структур і форм власності.

У суспільстві із соціально орієнтованою економікою створення безпечних умов праці має бути одним з найважливіших завдань соціально-економічної політики держави, кожної організації та підприємства.

Особлива роль у виконанні цих завдань належить фахівцям різних профілів та спеціальностей, тому що саме вони визначають моральні, господарські та економічні наслідки незадовільного стану охорони праці, нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань; розміри шкоди, заподіяної унаслідок тимчасової непрацездатності та каліцтва; розраховують вартість різних варіантів організаційно-технічних рішень щодо підвищення рівня безпеки праці.

Виконання цих завдань неможливе без використання найновіших досягнень науково-технічного прогресу в усіх галузях виробництва та науки, що, в свою чергу, призводить до широкої механізації та автоматизації виробничих процесів. Запроваджуються у виробництво машини, агрегатні комплекси та лінії, що підвищують продуктивність праці, по-новому організуються виробничо-технічні процеси, в основу яких покладаються і нові принципи безпеки праці. Серед них – тісний зв'язок конструкцій машин, агрегатів та технологій з вимогами безпеки виробничих процесів, що створюються як на етапі їх проектування і виготовлення, так і при експлуатації та технічному обслуговуванні.

Для постановки та проведення практичних робіт з дисципліни “Безпека виробничих процесів” необхідне створення організаційно-технічних та методичних умов.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Сучасне сільськогосподарське виробництво вимагає, щоб безпека праці базувалася на науково-технічній основі. Останнім часом спостерігається широке впровадження у виробництво безпечних напівавтоматичних та автоматичних технологічних процесів із програмним керуванням. Біологічно-фізіологічні функції людини в системі “Людина–машина–виробниче середовище” значно спрощуються, вони полегшують працю робітників, роблять її престижнішою і комфортнішою. При цьому роль людини зводиться до керування та контролю за роботою машини і ходом технологічних процесів.

Натепер технічне забезпечення в сільському господарстві підійшло до критичної межі: лише на 55–60 % підприємств забезпечені технікою згідно з технологічними потребами. Кількість зношеної техніки, що потребує заміни та списання, значно перевищує кількість нової техніки, що закуповується. А якщо враховувати ще й низький рівень якості, надійності та недосконалість ремонтів, що призводить до розтягнення строків виконання механізованих робіт, навантаження, втрат сільськогосподарської продукції, постає проблема створення безпечних і нешкідливих умов праці. Статистичні матеріали щодо потерпілих від нещасних випадків вимагають звернути увагу на те, що, незважаючи на наявність значної різноманітності засобів безпеки праці під час роботи на машинах, виробничий травматизм посідає значне місце. Тому основне завдання полягає у вивченні та прогнозуванні небезпеки для кожного конкретного випадку, залежно від характеру небезпечного фактора та ступеня його травмонебезпеки; вмінні обирати під час проектування машини, а потім і під час її експлуатації ефективні, надійні засоби захисту. А головне – пошук методів та засобів запобігання нещасних випадків на виробництві.

В зв'язку з цим значно зростають вимоги до фахівців і спеціалістів різних напрямків, а особливо – до інженерно-технічних працівників щодо практичної підготовки інженерів-механіків с.-г. виробництва.

Основною метою проведення практичних і лабораторних робіт є закріплення теоретичних знань, поглиблення та конкретизація застосування заходів та засобів безпеки праці, виконання технологічних операцій згідно зі стандартами, нормами та правилами, проведення дослідницької роботи та уміння надавати конкретні рекомендації, поради та допомогу.

У рекомендаційних роботах витримуються єдина структура, мета і завдання

для самостійної роботи та роботи в лабораторіях; вказані оснащення робочого місця, особливості безпеки праці, загальні відомості та вказівки щодо роботи, яку виконують студенти, порядок виконання. У кожній роботі наведені контрольні заняття для самостійної підготовки.

Роботи, що включені у даний практикум, висвітлюють досвід організації практичних та лабораторних робіт у Державному вищому навчальному закладі “Державний агроекологічний університет” та інших провідних закладів країни; відповідають тематиці робіт і переліку обладнання, що рекомендується навчальною програмою з дисципліни “Безпека виробничих процесів”.

Практикум допоможе викладачам у підготовці та проведенні навчання у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації, технікумах (коледжах).

Практичні та лабораторні заняття бажано проводити двом викладачам. Академічну групу потрібно поділити на дві підгрупи, а підгрупи – на ланки по 3–5 осіб, що підвищує рівень самостійності та творчого підходу студентів до виконання робіт.

Перед виконанням деяких робіт бажано ознайомлювати студентів із виробничим процесом, що пов’язаний з теоретичною частиною, а окремі види робіт за можливості краще проводити на виробництві.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИКЛАДАЧЕВІ

Перед виконанням роботи разом з лаборантом необхідно перевірити оснащення робочих місць для проведення заняття.

На початку кожного заняття перевіряються відповіді на контрольні запитання самостійної підготовки, за допомогою чого визначається теоретична підготовленість до виконання завдання. Студентів знайомлять з інструкцією безпеки; призначається відповідальний за дотримання правил поведінки, підтримання чистоти, зберігання засобів оснащення та інструментів, що знаходяться в приміщенні та використовуються при виконанні роботи.

При проведенні заняття викладач контролює самостійне виконання роботи, дає пояснення, відповідає на запитання. Зарахування виконаних робіт, перевірка знань, умінь та навичок, набутих студентами у період виконання і засвоєння теми, відбувається за наявності оформленого та підписаного викладачем або лаборантом звіту.

Одним із завдань викладача є також забезпечення зв'язку даного предмета з іншими дисциплінами навчального плану підготовки спеціалістів.

При проведенні занять необхідно обов'язково розглядати питання, що впливають на формування знань, умінь і навичок та необхідні у практичній діяльності на виробництві.

При проведенні практичних робіт викладачі повинні розвивати у студентів творчий підхід, прищеплювати їм любов до навчання і праці, технологічну дисципліну, естетичні почуття та толерантність, звички щодо виконання правил особистої гігієни.

*Приклад графоаналітичного моделювання процесу
виконання практичних та лабораторних робіт*

Назва складової частини лабораторної роботи	Час виконання роботи (академ. год.), хв.											
	1			2			3			4		
	15	30	45	15	30	45	15	30	45	15	30	45
Перевірка присутності студентів та уточнення тем завдань, що будуть виконуватись	5-7											
Інструктаж з техніки безпеки	5-7											
Перевірка самостійної підготовки та готовності студентів до виконання роботи			30-35									
Ознайомлення з методичними вказівкам, оснащенням робочого місця та оформлення протоколу виконання роботи					35-40							
Виконання роботи на робочому місці									60-70			
Дооформлення протоколу виконаної лабораторної роботи										15-20		
Захист звіту про виконання лабораторної роботи											30-35	
Підведення підсумків виконаної лабораторної роботи та прибирання робочих місць												5-7

ЗАВДАННЯ УЧБОВО-ДОПОМІЖНОМУ ПЕРСОНАЛУ

Старший лаборант, лаборант або майстер виробничого навчання при організації, підготовці та проведенні заняття працюють в постійному контакті та під керівництвом викладача даної дисципліни.

При підготовці до методично-технологічного виконання роботи учбово-допоміжний персонал оснащує робочі місця всім необхідним знаряддям; бере обов'язкову безпосередню участь у виготовленні, монтажі та запуску нового обладнання, пристроїв, інструментів; уважно стежить за їх постійною справністю; проводить профілактичні, поточні й робочі ремонти; виконує інші роботи за завданням викладачів та завідуючих лабораторіями. Перед початком виконання роботи студентів розподіляють по робочих місцях, проводять інструктаж. Під час проведення роботи контролюють процес її виконання, дотримання правил техніки безпеки, правильне, раціональне та дбайливе використання обладнання, приладів та матеріалів.

До кожної практичної чи лабораторної роботи оформлюється звіт, в якому в міру необхідності, залежно від змісту та обсягу, відображаються:

1. Назва і мета роботи.
2. Короткий опис роботи.
3. Короткі теоретичні положення, інформаційні дані щодо даної роботи.
4. Матеріали, обладнання, препарати, знаряддя, інструменти, прилади, що застосовуються при проведенні роботи.
5. Документація: розрахунки оплат, суми збитків, відшкодувань.
6. Повідомлення та протоколи проведеної роботи, опитувань, розслідувань.
7. Тести та протоколи підсумків, що використовуються.
8. Дані розрахункових таблиць і висновки.
9. Результати проведених визначень і розрахунків.

Практична робота № 1

ВИВЧЕННЯ ПРАВОВИХ ТА НОРМАТИВНО-ТЕХНІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Мета роботи: ознайомитись з нормативно-правовою документацією з охорони праці для її застосування в подальшій практичній діяльності.

Завдання: вивчити основні законодавчі акти про охорону праці, що діють в галузі сільського господарства; записати у зошит схеми кодування державних нормативних актів з охорони праці.

Загальні відомості

Законодавство України про охорону праці являє собою систему взаємопов'язаних нормативних актів, що регулюють відносини у галузі реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних і лікувально-профілактичних засобів та заходів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці. Воно складається із загальних законів України та спеціальних законодавчих актів.

Загальними законами України, що визначають основні положення з охорони праці, є Конституція України, Кодекс законів про працю України та Закон України “Про охорону праці”.

Конституція України постає як основний, головний закон держави, який регламентує найважливіші, з погляду держави, суспільні відносини. До них належать засади суспільного ладу й політики, правового становища особи, державного устрою, організації та діяльності органів держави.

Конституція України закріплює засадні принципи державної політики щодо особи, людини, громадянина. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються найвищою цінністю в суспільстві. А тому права та свобода людини, їх гарантії є тим, що становить зміст і спрямованість діяльності держави. Саме в Конституції закріплено, що держава несе відповідальність за свою діяльність.

Кодекс законів про працю України (КЗпП) затверджено Законом Української РСР від 10 грудня 1971 р. і введено в дію з 1 червня 1972 р. До нього неодноразово вносились зміни і доповнення. Правове регулювання охорони праці не обмежується главою XI “Охорона праці”. Норми щодо охорони праці містяться в багатьох

статтях інших глав КЗпП України: “Трудовий договір”, “Робочий час”, “Час відпочинку”, “Праця жінок”, “Праця молоді”, “Професійні спілки”, “Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю”.

Закон України “Про охорону праці” є одним із найважливіших актів законодавства про охорону праці.

Інші законодавчі акти України. Питання правового регулювання у галузі охорони праці окремо містяться в наступних законодавчих актах України: Закон України “Про підприємства в Україні” (ст. 25); Закон України “Про колективні договори та угоди” (ст. 7, 8); Цивільний кодекс України “Зобов’язання, що виникають внаслідок заподіяння шкоди” (глава 40); Повітряний кодекс України (ст. 36).

Крім законодавчих актів України, правові відносини у сфері охорони праці регулюються підзаконними нормативними актами: розпорядженнями та указами Президента України, рішеннями уряду України, нормативними актами міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади.

Державні нормативно-правові акти про охорону праці (ДНАОП) – це правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, яким надано чинність правових норм, обов’язкових для виконання. Законодавством передбачено, що залежно від сфери дії ДНАОП можуть бути міжгалузевими або галузевими.

Державний міжгалузевий нормативний акт про охорону праці – це ДНАОП загальнодержавного користування, дія якого поширюється на всі підприємства, установи, організації господарської діяльності України незалежно від їх відомчої (галузевої) приналежності та форм власності.

Державний галузевий нормативний акт про охорону праці – це ДНАОП, дія якого поширюється на підприємства, установи та організації певної галузі незалежно від форм власності.

З метою машинного оброблення державні нормативні акти про охорону праці повинні кодуватися відповідно до схем, що наведені нижче. Група для міжгалузевих нормативних актів має цифрове позначення залежно від державних органів, які їх затвердили. Наприклад: 0.00 – Держнаглядохоронпраці; 0.03 – Міністерство охорони здоров’я; 0.06 – Держстандарт тощо. Група для галузевих нормативних актів має цифрове позначення відповідно до класифікатора, що складений на основі “Загального класифікатора галузей господарської діяльності” Мінстату України.

Наприклад: 1.1.10 – електроенергетика; 1.3.10 – хімічна промисловість; 2.1.20 – тваринництво та птахівництво; 5.1.11 – залізничний транспорт;

7.1.30 – громадське харчування; 9.0.24 – пожежна охорона; 9.2.00 – народна освіта;
9.7.00 – органи державного управління тощо.

ДНАОП X.XX – X.XX - XX

Скорочена назва нормативного акта _____

Група _____

Вид нормативного акта _____

Номер за порядком (у межах даного виду) _____

Рік затвердження _____

Схема кодування для міжгалузевих нормативних актів

ДНАОП X.XX – X.XX - XX

Скорочена назва нормативного акта _____

Група відповідно до класифікатора галузей господарської діяльності _____

Вид нормативного акта _____

Номер за порядком (у межах даного виду) _____

Рік затвердження _____

Схема кодування для галузевих нормативних актів

Види державних нормативних актів про охорону праці (в уніфікованій формі для однакового застосування) мають таке цифрове позначення:

Правила	1
Стандарти	2
Норми	3
Положення, статути	4
Інструкції керівництва, вказівки	5

Рекомендації, вимоги	6
Технічні умови безпеки	7
Переліки та ін.	8.

Державні нормативні акти необхідно відрізнити від відомчих документів про охорону праці (ВДОП), які можуть розроблятися на їх основі й затверджуватися міністерствами, відомствами України або асоціаціями, концернами та іншими об'єднаннями підприємств з метою конкретизації вимог ДНАОП залежно від специфіки галузі.

Державні стандарти Системи стандартів безпеки праці (ГОСТ ССБТ) колишнього СРСР застосовуються на території України до їх заміни іншими нормативними документами, якщо вони не суперечать чинному законодавству України. Відповідно до Угоди про співробітництво в галузі охорони праці, укладеної керівниками урядів держав СНД у грудні 1994 р., стандарти ССБТ і надалі визнаються Україною як міждержавні стандарти за узгодженим переліком, що переглядається в міру необхідності з урахуванням національного законодавства держав СНД та результатів спільної роботи, спрямованої на вдосконалення Системи стандартів безпеки праці.

Вимоги щодо охорони праці регламентуються також державними стандартами України з питань безпеки праці, будівельними та санітарними нормами і правилами, правилами улаштування електроустановок (ПУЕ), нормами технічного проектування та іншими нормативними актами, виходячи зі сфери їх дії. Необхідно зазначити, що Держнагляд охорони праці підготував і видав окремою книжкою державний реєстр нормативних актів про охорону праці (Реєстр ДНАОП), який містить перелік правил, норм, стандартів та інших документів з питань охорони праці. Зміни в Реєстрі ДНАОП публікуються в журналі "Охорона праці". Одночасно вони вносяться до банку даних автоматизованого інформаційного фонду ДНАОП, що створений Держнагляд охорони праці.

Роботодавці на основі ДНАОП розробляють і затверджують власні положення, інструкції або інші нормативні акти про охорону праці, що діють у межах підприємства, установи, організації. Відповідно до Рекомендацій Держнагляд охорони праці щодо застосування "Порядку опрацювання і затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві", затвердженого наказом Держнагляд охорони праці № 132 від 12.12.1993 р., до основних нормативних актів підприємства належать:

- Положення про систему управління охороною праці на підприємстві.

- Положення про службу охорони праці підприємства.
- Положення про комісію з питань охорони праці підприємства.
- Положення про роботу уповноважених трудового колективу з питань охорони праці.
- Положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці.
- Положення про організацію і проведення первинного та повторного інструктажів, а також пожежно-технічного мінімуму.
- Наказ про порядок атестації робочих місць щодо їх відповідності до нормативних актів про охорону праці.
- Положення про організацію попереднього та періодичних медичних оглядів працівників.
- Положення про санітарну лабораторію підприємства.
- Інструкції з охорон праці для працюючих за професіями і видами робіт.
- Інструкції про порядок зварювання і проведення інших вогневих робіт на підприємстві.
- Загальнооб'єктні та цехові інструкції про заходи пожежної безпеки.
- Перелік робіт з підвищеною небезпекою.
- Перелік посад посадових осіб підприємства, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці.
- Наказ про організацію безкоштовної видачі працівникам певних категорій лікувально-профілактичного харчування.
- Наказ про організацію безкоштовної видачі молока або інших рівноцінних харчових продуктів працівникам, які працюють у шкідливих умовах.
- Наказ про порядок забезпечення працівників підприємства спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту.

Виходячи зі специфіки виробництва та вимог чинного законодавства, власник затверджує нормативні акти з зазначеного вище переліку та інші, що регламентують питання охорони праці. На підприємстві повинні бути нормативно-правові акти, які охоплюють усі питання щодо виконання функцій і завдань системи управління охороною праці.

Вищим органом Міжнародної організації праці (МОП) є *Міжнародна конференція праці*; виконавчим органом – *Адміністративна рада*.

За останні роки МОП ухвалила ряд важливих міжнародно-правових документів, спрямованих на захист працівників від професійних ризиків (у публікаціях це поняття визначається як “джерело небезпеки для життя і здоров'я

працівника, з яким він стикається у виробничому середовищі під час виконання своїх виробничих функцій”).

У 1981 р. 67 сесія Міжнародної конференції праці ухвалила Конвенцію 155, доповнену Рекомендацією щодо професійної безпеки здоров'я та виробничого середовища. В обох актах передбачені заходи, які треба вживати як на підприємствах національного рівня, так і на власних. Державна влада покликана формулювати, здійснювати й періодично переглядати національні заходи щодо запобігання нещасним випадкам, профзахворюванням та спричиненій ними шкоді для здоров'я. Роботодавці, зі свого боку, повинні зробити все необхідне, щоб робочі місця, машини, обладнання та виробничі процеси були безпечними й не становили загрози для здоров'я, а також забезпечити заходи з надання невідкладної допомоги потерпілим.

Працівники зобов'язані знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, співробітничати з роботодавцем у справі організації безпечних і нешкідливих умов виробництва, а також мати право припинити роботу, якщо вона небезпечна для їхнього життя чи здоров'я, або для навколишніх людей і природного середовища.

МОП надає великого значення обміну науково-технічною інформацією між країнами – членами Організації. Такий обмін здійснюється, зокрема, у рамках існуючого з 1959 р. Міжнародного інформаційного центру (МІЦ) з техніки безпеки та гігієни праці, який узагальнює та систематизує результати національних наукових досліджень у зазначених галузях, що подаються інформаційними центрами.

На основі анотування понад 50 тис. публікацій МІЦ видає спеціальні збірники, що надсилаються більш ніж у 100 країн світу. Вони являють собою бібліографію опублікованих і ще неопублікованих досліджень, монографій, кінофільмів і журнальних статей, розподілених укладачами за основними видами професійних ризиків (наприклад, вибухо- та пожежонебезпечні матеріали, пил і аерозолі, шум, вібрація та ін.) і чинниками умов праці за стандартною класифікацією ООН та іншими категоріями (статистика, ергономіка тощо).

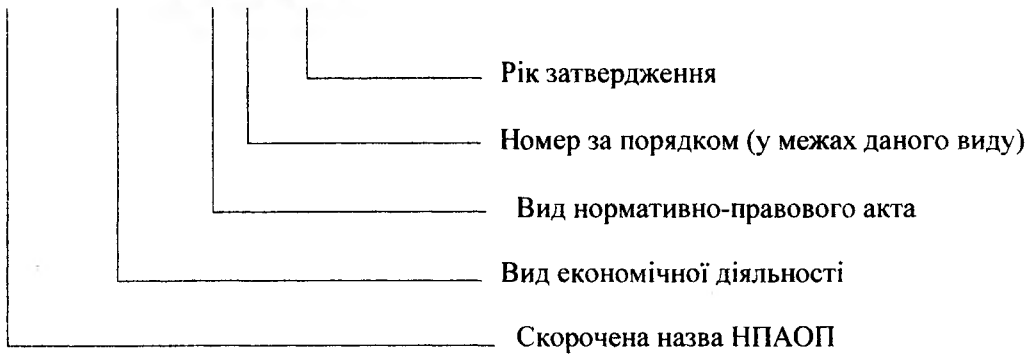
МОП ухвалила Конвенцію 121 та Рекомендацію 121 про допомогу у випадках виробничого травматизму, Конвенцію 128 про допомогу з інвалідності, старості й у разі втрати годувальника, а також відповідну Рекомендацію 131.

Іншим основним напрямом роботи МОП є надання консультацій експертів і технічної допомоги в питаннях, що пов'язані з трудовою та соціальною політикою. Допомога надається у межах програм технічного співробітництва ООН.

Згідно з наказом Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004 р. № 151 запроваджено таке кодування нормативно-правових актів з охорони праці (НПОАП).

ДНАОП Х.ХХ – Х. ХХ - ХХ

Схема кодування для нормативно-правових актів

Характеристика елементів структури позначення (шифру)

Номер за порядком у межах виду визначається згідно з даними Реєстру. Види НПОАП (в уніфікованій формі для однакового застосування) мають таке цифрове позначення:

Правила	1
Переліки	2
Норми	3
Положення	4
Інструкції	5
Порядки	6
Інші	7.

Вид економічної діяльності (група, клас) визначається відповідно до ДК 009-96

Якщо нормативно-правовий акт поширюється на всі або декілька видів економічної діяльності, зазначається код 0.00.

Коди основних видів економічної діяльності мають понад 90 назв згідно з Положенням про Державний реєстр НПОАП від 08.06.2004 р. № 151.

Державні та галузеві стандарти з питань охорони праці реєструються Держстандартом України. Вони, як і стандарти ССБТ колишнього СРСР, можуть включатися до Реєстру НПОАП зі збереженням своїх позначень.

Вид економічної діяльності	Код КВЕД (група, клас)
Сільське господарство, мисливство	01.0
Рослинництво	01.1
Тваринництво	01.2
Мисливство	01.5
Лісове господарство	02.0
Рибне господарство	05.0
Риболовство	05.1
Риборозведення	05.2
Видобування вугілля і торфу	10.0
Видобування й агломерація кам'яного вугілля	10.1
Видобування й агломерація бурого вугілля	10.2
Видобування й агломерація торфу	10.3
Видобування нафти, газу	11.1

Контрольні запитання:

1. Які загальні закони України становлять правову і нормативну базу з питань охорони праці?
2. Назвіть найважливіші підзаконні нормативно-правові акти з охорони праці.
3. Які документи належать до спеціальних законодавчих актів з охорони праці?
4. Що являє собою реєстр ДНАОП?
5. В чому полягає кодування галузевих нормативних актів з охорони праці?

Література:

1. Конституція України. – Харків, 1996.
2. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / за ред. В.М. Вакуленка, О.П. Товстенка. – К., 1998.
3. Законодавство України про охорону праці : у 4-х томах. – К. : Основа, 1995.
4. Державний реєстр міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці. – К. : Основа, 1998. – 240 с.
5. Гогіташвілі Г.Г. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами / Г.Г. Гогіташвілі, Є.Т. Карчевські, В.М. Лапін. – К., 2007.